

Софія Коваленко

Науковий керівник: ст. викл. Коваленко О. В.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Людську діяльність неможливо уявити без мовленнєвої комунікації. Для того, щоб мовленнєвий акт протікав безконфліктно і доброзичливо, в ньому необхідна присутність елементу ввічливості, який є одною із базових складових міжособистісного спілкування. Проблема ввічливого спілкування була завжди актуальна. Серед зарубіжних дослідників цією проблемою займаються П. Браун, С. Левінсон, Р. Лакофф, К. Крісті, Г. Каспер, російські дослідники І. А. Романова, Т. В. Ларіна, Н. І. Формановська, українська дослідниця Л. Г. Скалозуб та інші. В своїх працях вони досліджують категорію ввічливості на матеріалі різних мов з позиції тендерного, когнітивного і соціокультурного аспекту. В даній статті розглядається поняття «ввічливість» і лексичні засоби її вираження в англійській мові. Хоча, визначення «ввічливість» дати не так просто, як здається на перший погляд. Кожна людина трактує це поняття дещо по-різному, виходячи із свого життєвого досвіду. Т.В.Ларіна відмічає: «Ввічливість розуміється як національно-специфічна комунікативна категорія, змістом якої є система ритуалізованих стратегій комунікативної поведінки (мовленнєвої і немовленнєвої), направленої на гармонійне, безконфліктне спілкування і дотримання суспільно-прийнятих норм при спільній комунікації» [2, с. 17] Дослідниця пише, що в різних країнах і культурах є своє розуміння ввічливості, яке відображається в мові. Н. І. Формановська пише: «Ввічливість – це абстрагована від конкретних людей етична категорія, яка отримала відображення і в мові, що, звичайно слід вивчати лінгвістиці [5, с. 77]. В словниках («Словник по етиці») поняття «ввічливість» розуміється, як «моральна якість, яка характеризує людину для котрої повага до людей стала повсякденною нормою поведінки і звичним способом звертання до співрозмовника» [1, с. 46]. В енциклопедії етики є таке визначення: «Ввічливість – це сукупність вчинків, зміст і зовнішній прояв яких відповідає моральним принципам» [2, с. 39]. Виходячи із всіх визначень, можна зробити висновок про те, що ввічливість – це повага до людей, дотримання правил пристойності і етикету, прояв вихованості, це невід’ємний компонент будь-якого комунікативного акту.

Ми розглянемо докладніше засоби вираження ввічливості на лексичному рівні. Зокрема, існує також граматичний і синтаксичний рівні, які нерозривно співіснують з лексичним. Тому, розглядаючи засоби вираження ввічливості на лексичному рівні, слід звертатися до граматики чи синтаксису.

В сучасній англійській мові переважає велика кількість стійких

виразів, які використовуються для вітання, поздоровлення, відмови, вдячності, прощання, вибачення і т. д. Носії англійської мови, використовують їх у відповідних мовленнєвих ситуаціях автоматично.

Наприклад, в ситуаціях спілкування людей одного соціального прошарку для вітання використовуються такі ввічливі форми, як:

- Hello!
- Nice to meet you!
- How are you!
- Hi!

Наприклад: «Hello! – they cried together» [4, p. 48] або «Hi! How's things?» [6, p. 27].

В інших ситуаціях використовуються:

- Good morning!
- Good evening!
- Good afternoon!
- Welcome!
- How do you do!

Наприклад: «Stand up now, and say – How-de-do» [6, p. 123].

Слід відзначити, що в англійській мові немає межі між займенниками «ти» і «ви». Для їх дефініцій використовується «you».

Говорячи про норми мовного етикету, слід звернути увагу на звертання в англійській мові, які грають важливу роль в міжособистісному спілкуванні і здатні створювати певний комунікативний настрій між співрозмовниками. Слово «Madam» (пані) використовується для ввічливого звертання чоловіка до жінки, слово «sir» (пан) вживається при зверненні до чоловіка, рівному чи старшому по віку, посаді, званню чи соціальному положенню. Так звертаються солдати до офіцерів, школярі до вчителя, продавці до покупців, офіціанти до клієнтів ресторану. Наприклад:

- Good afternoon! I need a double room for three days.
- Yes, sir. Give me your passport, sir.

«Sir» і «Madam» є єдиною можливою формою звертання до тих осіб, чиє прізвище чи офіційний титул невідомі. Треба запам'ятати, що після звертання «Mr» і «Mrs» обов'язково повинно вказуватись прізвище, інакше це буде звучати вульгарно і неетично. «Miss» з вказівкою прізвища служить для звертання до незамужньої жінки в Англії. В англійській мові ввічливим вважається звертання до родичів, використання зменшувально-пестливих форм. Наприклад, звернутися до бабусі можна:

- Grandmother!
- Grandma!
- Granny!
- Gran!

Для вираження ввічливого вибачення в англійській мові використовують такі лінгвістичні одиниці, як:

- «Excuse me»;

- «I am sorry»;
- «Forgive me»;
- «I apologize for...»;
- «I beg your pardon».

Наприклад: «I beg your pardon, – said Mr. McKee with dignity» [6, p. 44].

Вираз «Excuse me» вживається перед тим, як перервати співрозмовника чи попросити допомоги, а «I am sorry» або просто «Sorry» перекладається як «шкодую» або «пробачте» і використовується, якщо щось уже відбулося.

Наприклад:

- Excuse me, would you mind if I opened the window? (Вибачте. Ви не заперечуєте, якщо я відкрию вікно?)

- I am sorry, never meant to hurt you. (Шкодую, не хотів тебе образити).

Sorry that all this happened (Шкодую, що все так вийшло).

Sorry, what did you say? (Пробачте, що ви сказали?)

«Forgive me» також перекладається, як «пробачте», але має більш яскраве емоційне забарвлення; використовується для глибокого співчуття або каяття.

Наприклад, «I am really sorry, would you ever forgive me» (Мені дійсно дуже жаль, чи зможеш ти коли-небудь пробачити мене?).

В цьому прикладі використовується лексична одиниця «really», яка використовується для того, щоб підсилити ввічливість висловлювання. Також для підсилення вибачення носії англійської мови використовують прислівники «very», «so» і негативно забарвлені прикметники «dreadfully», «awfully», «terribly», які набувають позитивного емоційно-експресивного значення мовної одиниці. «I am terribly sorry».

Фрази «I apologize for» і «I beg you pardon» – стилістично більш ввічливі засоби вираження пробачення.

Ввічливими лексичними одиницями при прощанні є:

- Good bye (до побачення);
- It was nice meeting you (радий був вас бачити);
- Take care (бережи себе!);
- See you (до зустрічі);
- See you tomorrow/next week (побачимось завтра/наступної неділі);
- See you later. See you soon (побачимось пізніше. Скоро побачимось);
- Have a good trip (щасливої дороги);
- Good night (спокійної ночі).

І, нарешті, розглянемо ввічливі лексичні засоби виразу вдячності. В англійській мові існує велика кількість лексичних одиниць вираження вдячності. Найбільш поширені нейтральні форми:

- Thank you;
- Yes, please;
- No, thank you;
- Thank you for....
- I'm grateful/ obliged/indebted to you for...

Для експресивності використовуються прислівники підсилення:

- Thank you so much for....
- I'm very/most grateful to you.

Для вираження вдячності також використовуються стійкі фразеологічні вирази. Наведемо кілька з них:

- Thank you from the bottom of my heart for...(Дякую від усього серця за...).
- My most heartfelt thanks to you for...(Від усієї душі дякую вам за...).
- Deeply indebted (Я ваш боржник).

Для офіційного вираження вдячності використовують фрази:

- I would like to thank you (Дозвольте Вам подякувати).
- I would like to express my gratitude/appreciation (Дозвольте виразити Вам вдячність).

Зворотна реакція на вдячність передається скромною поведінкою і лексичним вираженням в залежності від змісту висловлювання:

- Thanks for the beautiful gift.
- I am glad you like it.

В англійській мові немає єдиної лексичної одиниці для слова «будь ласка». Ввічливими варіантами вважаються:

- My pleasure (Мені було приємно це зробити).
- It was no bother. It was a pleasure (Мені це не становило труднощів).
- It's nothing/Think nothing of it (Немає за що).
- You are welcome! (Завжди, будь ласка).
- That's really nothing! Don't mention it (Немає за що дякувати).
- It was no trouble at all/whatever! (Мені було не важко це зробити).
- It was a real pleasure for me to do it (Мені було приємно це зробити).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що мовні засоби вираження ввічливості в кожній культурі різні. Вони характеризують як окремого індивідуума, так і всю його націю в цілому. В статті приділена увага лише лексичним засобам вираження ввічливості при вітанні, пробаченні, вдячності, прощанні. Також ми зрозуміли, що для категорії ввічливості характерний певний рівень формальності, який виражається з допомогою лексики високого і нейтрального тону.

Список використаних джерел:

1. Гусейнова А. А., Кон І. С., Словник по етиці. М. : Політздат, 2005. – 430 с.
2. Ларіна Т. В. Категорія ввічливості в англійській культурі. М. : Академія, 2003. – 495 с.
3. Панкеев І. А. Енциклопедія етикету. М. : Олма – Прес, 2002. – 384 с.
4. F. Scott Fitzgerald. The Great Gatsby. London. Penguin Books. – 188 p.
5. Формановська Н. І. Мовний етикет і культура спілкування. М. : ЕКСМО, 1989. – 150 с.
6. Yu. A. Dubovsky, A. V. Kucher. Functional Communication in English. Kiev.: Vysca Skola Publishers, 1991. – 312 p.

Анастасія Ковальчук

Науковий керівник: к. п. н., ст. викл. Дзюбенко І. А.

**ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Звукова сторона мови є невід’ємною її частиною, а тому навчання правильної артикуляції – одна з основоположних задач будь-якого викладача іноземних мов. Практика показує, що допущення фонетичних помилок нічим не краще за допущення, скажімо, помилок граматичних – за наявності їх утруднюється або й зовсім унеможлиблюється взаєморозуміння співрозмовників.

Проблему формування фонетичної компетенції вчені давно помітили і добре дослідили, проте і досі залишаються питання, які варто було б розглянути глибше. Найфундаментальніші роботи з цієї теми належать наступним дослідникам: Н. Ф. Бориско, А. А. Калита, Т. В. Янчева, В. Ю. Паращук, М. П. Дворжецька, Г. Ділінг, У. Хіршфелд та інші.

В процесі еволюції людського мислення та мовлення, встановлювалися й певні артикуляційні стандарти в кожного з народів, зручні саме для них. Вивчаючи іноземну мову, людина адаптує звуки цієї мови під свою рідну. Задачею викладача іноземних мов є адаптація психофізіологічних механізмів артикуляції студентів відповідно до фонетичних стандартів мови, що вивчається.

Для поглибленого вивчення звукового складу мови, вчитель може пропонувати до розгляду фонетичну систему з різних боків:

- Вивчення артикуляції і сприйняття звуків з точки зору будови людського організму (фізіологічна фонетика);
- Вивчення ролі та функції звуків як смислорозрізняючих елементів на різних рівнях мовлення (фонологія);
- Аналіз та опис фізичних властивостей звуків мови (акустична